

סוגי' בהלכה

מהרב אברהם גוטל ר"י דביר הקדש מ.ע.

לע"נ בן דודי אהרן ז"ל בן יבל"ח ר' חיים ששחל"ח השבוע ת.נ.צ.ב.ה.

קל מלך נאמן והמקדש שמך ברבים

א.א. כ' הר"מ [א' מק"ש ה"ג] ומברך לפניו ולאחריה כל היום אפי' איחר וקרא אחר ג' שעות לעומתו הרא"ש פ"א ברכות ס"י בתחילה מסתפק האם ניתן לברכם עד ד' שעות כר"י - דס"ל דסז"ת דשחרית הוא עד ד' שעות- או עד חצות כרבנן או אולי כל היום ומביא את ר' האי גאון שפסק עד ד' שעות ומוסיף הרא"ש שמכאן ואילך הפסיד הברכות ואם ברך עבר על לא תשא....

ולכאורה נחלקו בהבנת הא דתנן [שם ט:] הקורא -ק"ש- מכאן ואילך -פ"י לאחר זמנה- לא הפסיד כאדם הקורא בתורה ועלה אמרינן בגמ' דלא הפסיד הברכות ונח' מדוע 'לא הפסיד הברכות' דאם הוא כיון שלברכות יש 'דין תפילה' וממלא דינים כתפילה לכן יוכל לברכם רק עד סז"ת או 'שלא הפסיד הברכות' הוא כיון שאין הברכות קשורות לקיום 'מצוות קר"ש' אלא 'לאמירת ק"ש' ונתקנו לאמרם יחד -הברכות וק"ש- ב'יום' [וכן בלילה בברכות ק"ש דערבית] וממלא כל עוד שהוא יום אפשר לאמרם.

ונפק"מ א. האם ניתן לאמרם לאחר ז"ת. ב. האם יש איסור להפסיק בין הברכות לקר"ש. שאם לברכות דין תפילה ובברכות אלו 'הכניסו' ק"ש אבל אינם 'אדוקים זב"ז' אפשר להפסיק ביניהם אך אם הם 'ברכות ק"ש' שנתקנו באופן שאומר הברכות צריך לאמרם עם ק"ש וודאי שאין להפרידם ולהפסיק ביניהם. ג. באופן שכבר קרא ק"ש בזמנה ועכשיו מתפלל האם צריך לחזור ולקרא ק"ש כשאומר הברכות. שאם יש להם דין תפילה, מעיקר הדין א"צ לחזור ולקרא וכן פסק השו"ע [ס"ו ס' ס"ב] קרא ק"ש בלא ברכה יצא יד"ח ק"ש וחוזר וקורא הברכות בלא ק"ש ונ"ל שטוב לחזור ולקרא ק"ש עם הברכות ובמ"ב [סק"ד] שהוא מדין לעמוד בתפילה מתוך ד"ת אבל אם זה 'ברכות ק"ש' אזי כמובן שמחויב לקרא שוב כי זו הסיבה לברכות וכו"ל.

ב. פסק השו"ע [ס"ה ס"ו] לחומרא כרא"ש דאין לומר הברכות לאחר ז"ת ומנא דהוי ברכה לבטלה כשאומרם לאחר זמנם המ"ב סק"ו מכריע שבאנוס יכול לסמוך על דעת הר"מ לאומרם גם לאחר זמנם עד חצות. פ"י היות ויש מח' עד מתי אפשר להתפלל שחרית ולרבנן הוא עד חצות ממלא כשאנוס וסומך על הר"מ זה מתיר רק בכדי לסמוך על רבנן שזמנה עד חצות אבל אח"כ כיון שהוא רק לדעת הר"מ גם אנוס אינו יכול לסמוך ולברך [ויש לפלפל מה דין בחצי השעה שלאחר חצות שלדעת הט"ז [ר"ס פ"ט] עדיין יכול להתפלל שחרית ואכ"מ]. ומורה"י הגרה"ז זצוק"ל אמר בשיעור [מוצ"ו כ] שאינו מבין הכרעה זו דממ"נ אם יש אפשרות בדיעבד לסמוך על הר"מ אז למה רק באנוס ואם אין אפשרות לסמוך על הר"מ בדיעבד איך באנוס משתנה דינו וצ"ל דהמ"ב עשה צירוף שכיון והמהרי"ל פסק שבאנוס יכול לברך עד חצות הכריע כך המ"ב. וא"כ טענת מורה"י הגאון זצוק"ל 'עולה קומה' לאי הבנת המהרי"ל ודו"ק.

ג. תוך כדי השיעור עלה שבגוונא שאומר הברכות לאחר ד' שעות לא יוכל לומר קל מלך נאמן כיון שהרי תנן שם י. אלו הם בין הפרקים וא' מהם הוא בין ברכה שני' לשמע משמע שיכול להפסיק שם ככל בין הפרקים והנה פסק השו"ע דאינו יכול לענות אמן על ברכה זו [ד"ו ט"ו] וצ"ל שכיון שהברכות הם 'ברכות ק"ש' וממלא הוי דומיא דא' שאמר שהכל ולפני שנהנה סח דוודאי דהוי הפסק אפ"ה הכריע הרמ"א ס"א ס"ג דעל ברכה זו -דאה"ר- מותר לענות ומבאר המ"ב וסברה זו כבר נמצאת ברבנו מנוח דכיון ולא אמרינן אקב"ו לקרא ק"ש אי"ז 'ברכת המצוות דק"ש' לכן ההפסק שם לא כ"כ חמור [ולכן לא הוי דומיא דשהכל]. רק דכ"ז הוא לפי הרא"ש שלברכות דין תפילה אפשר"ל כנ"ל וממלא ביחיד יכול לומר אמ"נ אך לר"מ הברכות וק"ש אדוקים ואשר לכן פסק הר"מ [א' ברכות ה"ג] שלא יענה אמן אברכה זו -דאה"ר- ממלא פשוט שלשיתו ה"ה לאמ"נ דהוי הפסק בין הברכה לק"ש [וקשה ביותר והוא ממש בבחינת פלא להבין ענין זה דהרי הר"מ פסק ס"ב שבין ברכה שני' לשמע הוא בין הפרקים וכן בשו"ע ס"ו ה' איך יתקיים גדר זה דבין הפרקים לשיטתם אם אסור אפי' בעניית אמן כשמותר לענות אמן בין הפרקים וצ"ע-].

מענה בגוונא שאומר ברכות לאחר ז"ת הרי כל ההיתר לאמרם הוא כאמור רק לדעת הר"מ ולשיטתי הרי אינו יכול להפסיק ממלא האומרם לאחר ז"ת הא מיהת דאמ"נ לא יאמר כדי שלא יסתור הנהגתו מיני' ובי'.

ב.ד. והנה בלומדי בישיבת חברון ארגנו מנין למעריב כשחזרו מחתונות מאזור המרכז. וכיון שיצאו קרוב לחצות אז בד"כ קראו ק"ש קודם. יום א' התפרסמה הוראתו של מרן הגרי"ש זצוק"ל שיש לקרא ק"ש עם ברכותי לפני

חצות ולהמתין עד שמגיעים ואז להתפלל בציבור. היו שהיו מקפידים שלא לדבר ביני וביני ולא ידעתי אם הועילו כיון שהייתה שהות גדולה הרבה יותר מלגמור כולה כ"פ... א"כ הרי הוא 'מופסק ועומד' ומה יתן שלא יפסיק בדיבור הרי בלא"ה אינו סומך גאולה לתפילה [ואולי הי' זה גדר בעלמא שלא לדבר ב'אמצע' תפילה...]. הוראה זו שאם אמר הברכות ק"ש ויזדמן לו מנין יותר מאוחר שצריך להמתין למנין ודאי נכונה ככל א' שהגיע לתפילת מעריב ומצא מנין מתפללים שמו"ע שבאופן שלא יהא לו מנין אח"כ מתפלל עמם ומשלים ק"ש וברכותי אח"כ סר"ל ג', דבמעריב תפילה במנין קודמת לסמיכת גאולה לתפילה. [ואף שיש לדון שהיו פטורים מלהמתין מדין יותר מפרסה לפניו י"ל שבלא"ה לא יכלו להתפלל בהסעה הרועשת וגועשת שהרי זו הסיבה שלא התפללו באולם מחמת ההפרעות הקיימות באולמי שמחות]

ה. רק עצם ההוראה שיש לקרא ק"ש עם ברכותי לפני תפילת מעריב זה לא ברור. דלכאורה אופן זה חלוק ממקדים תפילתו דהתם כל שנותר לו זה לקרא בברכותי למה שיקרא לאחר התפילה ק"ש לבד אבל בגוונא שעומד קודם חצות ויכול לבחור בין לקרא ק"ש לבד או בברכותי ואם יקרא עם ברכותי יפסיד סמיכת גאולה לתפילה מנין למרן זצוק"ל שלקרא ק"ש כתיקונה עם ברכותיה קודם לדין סמיכת גאולה לתפילה בפרט שהראוני בעבר ירושלמי האומר איזהו בן העוה"ב זה הסומך גאולה לתפילת ערבית.

וכנראה הבין מרן זצוק"ל שכשקוראים ק"ש יש לכתחילה לקרוא כפי שהורנו חז"ל בברכותי ומה שאח"כ יצטרך לא להסמיך זה מדין תפילה בציבור שדוחה סמיכת גאל"ת במעריב אך מה"ת שיקראנה לא כתיקונה. ויש קצת להתווכח עם הוראה זו כתלמיד הדן בפני רבו בקרקע דהנה הביא"ה [ס"ו' ס"ו' ב] כ' שכשאומר הברכות אח"כ, מתקיים אז 'ק"ש כתיקונה' דהא סדר הברכות אינו מעכב כבס"ג א"כ מה"ת להפסיד סמיכת גאל"ת וצ"ת..

ו. ובשחרית ישנה ברכה שלדאבון לב הרבה מהציבור המתפללים אשכנז אינם מברכים אותה והיא ברכת המקדש -את- שמו/שמך ברבים שעד היום בקהילות הנוהגים שמתחיל הש"ץ בברכות ברבים מאותם המקומות חותם ברכה זו בשם והציבור זוכה לענות גם עלי' ככל הברכות.

[ולהבין את השתלשלות הדבר עד שיש שכלל לא אומרים את כל 'החלק הזה' שבסידור. הוא דראשית דבר מסיבות כאלו ואחרות למעשה ברוב העולם הליטאי והישיבות הש"ץ לא נגש לברכות וממלא לא יודעים על קיומה של ברכה זו 'מביה"כ'. והנה נוסף שלב ב. והוא שיש סידור ששנים הי' סידור נפוץ ביותר [תכ"פ] שבעזותו ובחוצפתו קבע שם המו"ל שע"פ הפוסקים והאריז"ל ואין לחתום בשם שהוא **שקר גמור** דאדרבה בכל הפוסקים והסידורים -לכה"פ האשכנזיים- הברכה מופיעה עם שם [ראה בתפילה ברורה כל המקורות. ואמר לי המו"ל דתפ"ב שלא כל שום מקור בסידורו פרט למקום זה ועוד מקום לאפוקי מהנ"ל] ולאחר שהוכיחוהו על פניו המשיך במריו לכתוב בסידורי נוסח אשכנז יש נוהגים שלא לחתום בשם והיא עוולה גמורה עד כדי שאולי יש דין להוציא סדורים אלו או לתקנם מדין אל תשכן באהלך עוולה.... ועכ"פ דין גרמא לרבבות מתפללים נזק בלתי הפיך בכך שחוששים לברך ברכה זו ולא ברכו אלפי ורבבות פעמים ברכה שמופיעה בתוס' בסמ"ג בטור ועוד ראשונים ואחרונים ובראשם הב"י.] ושאלה לי לאותם היקרים מתפללי נ. אשכנז שאינם מברכים ברכה זו וכי אתם מחכים שתגיעו להזדמנות של מסירות נפש כרגף פוטוצקי הי"ד בכדי לברך ברכה זו. אתמהה.

עכ"פ הגר"ש דבילצקי זצוק"ל כתב שם לומר המייחדים שמך ואומרים פעמים בכל יום באהבה שמע ישראל / ה"א ה' אחד כלו' כדי שלא יציד"ח לא יאמר הפסוק בשלמותו אלא או תחילתו או סופו.

ונראה דכ"ז במתפלל כוונתיקין שאם יאמר יציד"ח ויפסיד את קיום עיקר התקנה של ק"ש בברכותי אך במתפלל במנינים של מג"א וק"ו במנין גאון וודאי שעדיף שיגמור הפס' ויאמר בשכמל"ו ואולי עד סוף הפרשה כנדפס ואולי אפי' ג' פרשיות שירוויח שקרא ק"ש בזמן מג"א לחומרא ואכמ"ל

ז. מצאתי מציאה בלוח א"י לגרימ"ט שכ' עצה לומר ק"ש עם תפילין בט"ב לומר זאת עם ברכת המקדש שמך והרוויח שלא אמר בט"ב ד"ת אלא אמר ברכה וכוונתו כמובן לאומרים זאת לברכה' כי אם אינו חותם אינה חשובה ברכה כלל לשון המ"ב רל"ו ונפל פיתא לבירא.

ולפני שנים אמרו לי שמפי השמועה דן בזה מרן שה"ת מרן הגר"ק זצוק"ל אם ברכה זו יש לה דין ברכות השחר שאפשר לאומרם לאחר התפילה או שזה על סדר התפילה כברוך שאמר וישתבח שא"א לאומרם לאחר התפילה. תו הסתפק מהיכן מתחילה ברכה זו מ'לעולם' מ'רבון' מ'אבל' מ'לפיכך' ופעם זכיתי להכנס אל הקדש ושאלתיו וענה לי שזה מפורש שהברכה מתחילה מ'אתה הוא עד שלא נברא העולם'. ... ומצאתי זאת בתוס' ברכות מו. ד"ה כל הברכות א"כ אפשר שגם ספק הא' תלו בו בוקי סריקי... וכיון שבלוח כ' שאפשר לומר לאחר חצות כשמניח תפילין ומסתברא שהוא כבר לאחר שהתפלל שחרית... מה"ת להסתפק ולומר אחרת.

